

УДК 378.091.3-026.15

<https://doi.org/10.31652/2415-7872-2023-74-7-13>

РОМАН ГУРЕВИЧ

<https://orcid.org/0000-0003-1304-3870>

r.gurevych2018@gmail.com

доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України, директор Навчально-наукового інституту педагогіки, психології, підготовки фахівців вищої кваліфікації Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, вул. Острозького, 32, м. Вінниця

ОЛЕГ КОНОШЕВСЬКИЙ

<https://orcid.org/0000-0001-8408-1829>

kl54@i.ua

кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри алгебри і методики викладання математики Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, вул. Острозького, 32, м. Вінниця

ЛЕОНІД КОНОШЕВСЬКИЙ

<https://orcid.org/0000-0002-7710-1251>

kl54@i.ua

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри інноваційних та інформаційних технологій в освіті, професор Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, вул. Острозького, 32, м. Вінниця

НАТАЛІЯ КОСТЕНКО

<https://orcid.org/0000-0002-6810-9104>

natalykostenko19@gmail.com

кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри соціальних технологій Вінницького торговельно-економічного інституту Університету «Україна», вул. Хмельницьке шосе, 23а, м. Вінниця

ЦИФРОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГІВ В УМОВАХ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ ОСВІТИ

В статті розглянуто питання формування цифрової компетентності педагогів. Обґрунтовано доцільність використання компетентнісного підходу до формування інтелектуальних ресурсів освітньої системи та надано аналіз стандартів навчального процесу, що реалізується у цифровому просторі. Встановлено взаємозв'язок між цифровою грамотністю педагогів та їхньою цифровою компетентністю.

Складовими частинами цифрової компетентності автори пропонують включити такі знання: розуміння загальної структури та взаємодії пристроїв комп'ютера; розуміння потенціалу цифрових технологій для інноваційної діяльності; базове розуміння надійності та достовірності одержуваної інформації, вміння користуватися програмами для проектування навчального заняття. Визначено, що це середовище має створюватися відповідно до таких принципів: визначення здобувача освіти як активного суб'єкта пізнання; його орієнтація на самоосвіту, саморозвиток; опора на суб'єктивний досвід студента, облік його індивідуальних особливостей, навчання в контексті майбутньої професійної діяльності.

Ключові слова: стандарти освітнього процесу; цифрова грамотність; цифрова компетентність; цифрові технології; цифрові освітні ресурси; інформаційно-цифрове середовище.

ROMAN HUREVYCH

Dean of the Institute, Full academic of National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Doctor hab of Pedagogy, Full Professor, Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynsky State Pedagogical University, Ostrozhskoho str. 32, Vinnytsia

OLEG KONOSHEVSKYI

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University, Ostrozhskoho str. 32, Vinnytsia

LEONID KONOSHEVSKYI

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, professor department of Innovation and Information Technology in Education of Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynsky State Pedagogical University, Ostrozhskoho str. 32, Vinnytsia

NATALIA KOSTENKO

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Social Technologies, Vinnytsia Institute of Trade and Economics, University «Ukraine» St. Khmelnytsky highway, 23a, Vinnytsia

DIGITAL COMPETENCE OF TEACHERS IN THE CONTEXT OF INFORMATISATION OF EDUCATION

The article deals with the issue of forming the digital competence of teachers. The expediency of using a competence-based approach to the formation of intellectual resources of the educational system is substantiated and the standards of the educational process implemented in the digital space are analysed. The relationship between digital literacy of teachers and their digital competence is established.

It is known that the creation of a digital society requires an appropriate orientation of the education system, training of teachers who use digital technologies in their activities. One of the competences that a future teacher needs to develop is digital competence. This competence is based on logical thinking, a high level of information and a highly

developed mastery of digital technologies. The article proposes to include the following knowledge in this competence: understanding the general structure and interaction of computer devices; understanding the potential of digital technologies for innovation; basic understanding of the reliability and validity of the information received, the ability to use software for designing a training session.

In addition, to solve this problem, it is advisable to talk about the design of the educational space of higher education institutions, the creation of a special professionally oriented environment for the formation of digital competence of teachers and students. It has been determined that this environment should be created in accordance with the following principles: defining the student as an active subject of knowledge; his/her focus on self-education, self-development; reliance on the student's subjective experience, taking into account his/her individual characteristics, learning in the context of future professional activity.

Key words: *educational process standards; digital literacy; digital competence; digital technologies; digital educational resources; information and digital environment.*

В нинішніх умовах роль викладача в освітньому процесі зводиться до позиціонування себе як справжнього менеджера: організатора діяльності; консультанта; тьютора; психолога, викликає рефлексії здобувачів освіти; експерта та партнера. Основними компетентностями сучасного педагога, як свідчить практика є такі: навчатися разом зі своїми студентами, самостійно закриваючи свої «освітні дірки»; планувати й організовувати самостійну діяльність студентів (допомагати їм визначати цілі й освітні результати мовою компетентностей); мотивувати здобувачів освіти, включаючи їх у різноманітні види діяльності, що дозволяють напрацювати потрібні компетентності; планувати освітній процес, використовуючи різноманітні форми організації діяльності та включаючи різних студентів у різні види роботи, враховуючи їхні схильності, індивідуальні особливості й інтереси; займати експертну позицію щодо демонстрованих здобувачам освіти компетентностей у різних видах діяльності й оцінювати їх за допомогою відповідних критеріїв; помічати схильності студентів і відповідно до них визначати найбільш підходящий для них навчальний матеріал або діяльність; володіти проектним мисленням і вміти організовувати та керувати групою проектною діяльністю здобувачів освіти; володіти дослідницьким мисленням, уміючи організувати дослідницьку роботу студентів і керувати нею; використовувати систему оцінювання, котра дозволяє студентам адекватно оцінювати свої досягнення та вдосконалювати їх; здійснювати рефлексію своєї діяльності та поведінки, вміти організувати її в студентів під час навчальних занять; організувати понятійну роботу студентів; вести заняття в режимі діалогу та дискусії, створюючи атмосферу, в якій студенти хотіли б висловлювати свої сумніви, думки і погляди на обговорюваний предмет розмови, вважаючи, що своя власна точка зору може бути також піддана сумніву та критиці; володіти цифровими технологіями та використовувати їх в освітньому процесі. Аналіз цифрової компетентності педагога, визначення їх характеристик, використання в навчальному процесі і склало проблему цього дослідження.

Необхідність змін, що спрямовані на підвищення якості і конкурентоспроможності освіти, розв'язання стратегічних завдань, котрі постали перед системою освіти в умовах інформатизації суспільства та цифрової трансформації відображені в законах України «Про освіту» (2017 р.), «Про вищу освіту» (2018 р.), у таких програмних документах як «Пріоритетні напрями та завдання (проекти) цифрової трансформації на період до 2023 року» (2021 р.), «Дорожня карта з інтеграції науково-інноваційної системи України до європейського дослідницького простору» (2021 р.), Національна концепція розвитку цифрових компетентностей до 2025 року (2021 р.), Концепція цифрової трансформації освіти і науки на період до 2026 року (проект) (2021 р.), «Україна 2030 – країна з розвинутою цифровою економікою» (2018 р.), «Україна – новий центр європейської освіти» (2018 р.).

Проблемі формування цифрової компетентності присвятили свої роботи закордонні науковці К.Фросс, Д.Вінніцька-Ясловська, А.Семпрух [11], які підкреслюють, що діяльність, пов'язана з використанням мережі та новими формами роботи, створює нові функціональні та просторові відносини і взаємодії в університетах. Нині одержання знань відбувається у різних місцях – у лекційних залах й у соціальних зв'язках і в електронному вигляді. М.Каттік, С.Одлуурт [9] у своєму дослідженні показують, наскільки важливо педагогу володіти знаннями роботи зі смартфонами під час навчання дітей-аутистів. А.М.Кворлс, К.С.Конвей, С.Гарріс, Дж.Олсер, Л.Рех [15] вважають, що нинішня цифрова класна аудиторія має включати сучасні стратегії навчання, щоб зацікавити здобувачів освіти тисячоліття. Студенти щодня мають вивчати новітні цифрові/мобільні технології. А.Максвел, З.Джанг, К.Хен [14] наголошують, що стиль навчання змінюється з покоління в покоління, і тому для нинішнього покоління важливим є володіння новітніми цифровими технологіями. А. Джонс, Р.Беннетт [13] попереджають, що у прагненні оцифрувати аспекти вищої освіти, щоб задовольнити все більш різноманітний і широкомасштабний університетський ринок, є побоювання, що найкраще викладання та навчання, засновані на гарній педагогіці, можуть бути залишені позаду. Х.Демарле-Мосел, Б.Сабітцер, Дж. Силл [10] говорять про необхідність створення

в університеті цифрової лабораторії, де могли б навчатися будь-коли і студенти, і викладачі. І.Хорват [12] присвятив своє дослідження цифровому життю здобувачів освіти.

Метою статті є аналіз поняття «цифрова компетентність», рефлексія досвіду науковців щодо застосування цифрових технологій в освіті, характеристика сучасного стану формування цифрової компетентності здобувачів освіти.

На сучасному етапі розвитку цифрових та інформаційно-освітніх технологій найпопулярнішим продуктом є навчальні оболонки, що дозволяють об'єднати переваги множини технологій у рамках одного ресурсу, поданого у вигляді електронного курсу. Побудовані на базі платформ Moodle, Blackboard, Edmodo, Google Клас, Schoology, edX та інших, вони дають можливість розміщення навчального матеріалу у вигляді електронних підручників, аудіо-, відео-, графічних файлів, використання системи гіперпосилань. За допомогою різноманітних тестів для контролю знань та вмінь студентів, для формування компетентностей здобувачів освіти, ведення обліку їхніх академічних досягнень у мережі Інтернет можна досягати відповідних характеристик освітнього процесу. Тільки за умов грамотного вибору інформаційно-цифрових технологій, що відповідають компетентнісній моделі освіти, освітній процес матиме інноваційний характер, розширить освітні можливості, дозволить індивідуалізувати та диференціювати навчання в мережі Інтернет, підвищить мотивацію студентів і створить умови для самоосвіти та самовдосконалення впродовж усього життя (life-long learning).

Нині неможливо уявити наше життя без цифрових технологій. Інтернет уже давно інтегрувався в освітній процес і надає нам широкі можливості для урізноманітнення навчання та підвищення його ефективності. Одним із викликів диджиталізованого суспільства є готовність усіх учасників освітнього процесу до цифрової трансформації навчання, проектування індивідуальної освітньої траєкторії й організації взаємодії між студентами та викладачами. Нині майже кожний викладач ЗВО усвідомлює необхідність розвивати навички, пов'язані з цифровою компетентністю, має відповідну мотивацію та прагне досконалого володіння цифровими засобами навчання, виявляє стійкий інтерес до засобів мультимедіа й інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), адже необхідність їх застосування в навчальному процесі складно перебільшити [3, с. 15].

Необхідність використання ІКТ в педагогічній освіті очевидна і незаперечна вже понад чверть століття. Людина, яка вміло й ефективно володіє технологіями й інформацією, має інший, новий стиль мислення, принципово інакше підходить до оцінювання проблеми, що виникла, та способів її подолання, до організації своєї діяльності. ІКТ в рамках педагогічної освіти допускають використання комплексу технічного, навчально-методичного, програмного й організаційного забезпечення на комп'ютерній основі та цифрових освітніх ресурсах (ЦОР), до яких відносяться комп'ютери, інтерактивні дошки, принтери, проекційні пристрої, сканери для введення графічної інформації, цифрові підручники [4, с. 291-292]. Водночас необхідно наголосити, що цифрове освітнє середовище (ЦОС) не повинно підміняти собою реальний освітній простір. Воно має доповнювати його, надаючи всім учасникам освітнього процесу додаткові можливості та функціонал [8].

Цифрова трансформація в освіті зумовлена інформатизацією суспільства, швидким розвитком цифрових технологій, досягненнями в розвитку можливостей інтернет-мереж, використанням мобільних пристроїв і цифрових додатків. Разом з тим, залишається потреба в індивідуальній гнучкості та постійно зростає попит на цифрові навички. Глобальна пандемія COVID-19, що суттєво вплинула на освіту та професійну підготовку, прискорила цифрові зміни в освіті та змусила ЗВО інвестувати додаткові ресурси у впровадження цифрових рішень. Цифровим технологіям в освіті нині надається переважна роль, але успіх процесів цифрової трансформації залежить від залучення всіх зацікавлених сторін з усіх підрозділів, що сприятимуть організації освітнього процесу з урахуванням потреб здобувачів освіти. Щоб розв'язувати складні фахові завдання у цифровому соціумі, сучасні здобувачі освіти мають оперувати фундаментальними та спеціальними знання, оволодівати методологією наукових досліджень, використовувати цифрові технології, вміти застосовувати на практиці найновіші технології, адаптуватися до ринкових перетворень і постійно вдосконалювати свою кваліфікацію з будь-якого місця у зручний для них час. Саме тому постає потреба у проектуванні відкритого інформаційно-освітнього середовища, яке зробить навчання гнучким і персоналізованим та забезпечить на високому рівні організацію освітнього процесу в змішаній і дистанційній формах [2, с. 7]. У цих умовах питанням з'ясування сутності та вивчення специфіки цифрової компетентності сучасних педагогів присвячено праці К. Скотта, який розглядає це поняття як уміння оперувати засобами ІКТ інформацією з ЦОР. Окрім цього, автор відзначає необхідність напрацювання навичок критичного оцінювання електронного контенту, ефективної комунікації. Комплекс знань у сфері інформаційної та медіа грамотності, організації комунікаційних зв'язків у режимі он-лайн та наявність технічного і споживацького компоненту науковець визначає як необхідний базис для формування цифрової компетентності фахівця [14].

Як відомо, цифровізація сучасного суспільства й освіти відображає та змінює ритм повсякденного життя як у професійній сфері, так і в особистому. Програмне забезпечення, термінали, гаджети й інші технічні пристрої дозволяють у разі прискорити оброблення,

перероблення та розповсюдження значної кількості даних, чим значно полегшують навчання. Якщо розглянути цифровізацію освіти докладніше, то можна констатувати, що з настанням цифровізації багато хто бачить переваги як для викладачів, так і для здобувачів освіти. До прикладу, до таких можна віднести: усунення часових і просторових кордонів, що приводить до більшої навчальної автономності; удосконалення інтернет-з'єднань та збільшення можливостей взаємодії між викладачами та здобувачами освіти; покращення можливостей використання візуального каналу, а також моделювання різноманітних навчальних ситуацій за допомогою сучасних технічних і мультимедійних засобів; використання індивідуального підходу під час проходження навчальних матеріалів і вибір відповідного темпу для навчання; підвищення мотивації до предмета, що вивчається у здобувачів освіти; доступ до різноманітних засобів навчального контролю й оцінювання успіхів здобувачів освіти. Найбільш важливими технологіями, що застосовуються у цифровому освітньому просторі, є ЦОР, тест-системи, електронні бібліотеки, засоби телекомунікації, що дозволяють обмінюватися даними, проводити телеконференції й ін.

У сучасних умовах важливо говорити про значення цифрової грамотності всіх суб'єктів освітнього процесу. Адже сучасна «цифрова дитина» народжується, як часто кажуть, «із пальцем на кнопці», у її житті цифрові пристрої та мобільні технології відіграють важливу роль. Педагог, щоб бути обізнаним у цифровому світі, цифрових технологіях, повинен мати знання про можливості комп'ютерів (у тому числі мобільних пристроїв) і технологій, розуміти роль ЦОС, уміти аналізувати інформацію, проектувати та створювати своє власне середовище, працювати в мережних педагогічних співтовариствах, враховуючи можливості інформації, обмеження, ризики її використання й ін.

На цифровій грамотності базується цифрова компетентність педагога, що означає готовність і здатність використовувати ЦОР, застосовувати комп'ютери, мобільні пристрої та хмарні технології в освітньому процесі, а також створювати й ефективно використовувати в освітньому процесі можливості ЦОС і всіх його складових. Цифрова компетентність людини іноді здається «розмитою», оскільки змінюються передумови, можливості та проблеми, а також контекстні та соціальні обставини. Однак були спроби описати, що може означати цей термін. До прикладу, в проєкті DigComp визначено п'ять сфер цифрової компетентності: інформаційна та цифрова грамотність; комунікація та співпраця; створення цифрового контенту; безпека. Нині ці сфери обговорюються стосовно восьми рівнів оволодіння ними, щоб зрозуміти, як цифрова компетентність може бути реалізована різними учасниками у різних контекстах. Основою в освітньому контексті пропонується структура DigCompEdu – розвиток цифрових компетентностей викладачів у Європі. У цій структурі представлені пропозиції щодо компетентностей, яким варто навчати педагогів відповідно до дидактичних критеріїв. Основа фокусується на шести сферах: професійна участь; цифрові освітні ресурси; оцінка; викладання та навчання; розширення правового поля здобувачів освіти; сприяння цифровій компетентності студентів, і належить до шести рівнів майстерності – від новачка до фахівця. Оцінка рівня готовності освітньої системи до розвитку в умовах інформатизації пов'язана, як свідчать наші дослідження, з переведенням освітнього контенту, технологій і методик навчання в «цифровий формат», що передбачає проходження наступних етапів: 1) розроблення і впровадження в освітній процес електронних навчальних ресурсів; 2) використання технічних і комунікаційних можливостей комп'ютерних мереж для організації доступу студентів до електронних навчальних ресурсів; 3) розроблення та впровадження програмних оболонок електронного навчання [17, с. 195].

Швидкий розвиток Інтернету веде до його проникнення у більшість сфер людської діяльності. Це не в останню чергу стосується освіти та науки. Поряд із традиційними паперовими науковими виданнями є також і електронні, лівова частка яких розміщена у веб-просторі. Відбувається розширення наукової сфери Всесвітньої мережі (як у галузево-тематичному, так і у національно-географічному плані) і, як наслідок, зростання популярності та значення наукових інтернет-публікацій. Здійснюється оцифрування фондів світових бібліотек та подальше розміщення електронних примірників у мережі. В цей самий час як багато сучасних книг, журналів, статей створюються одразу у двох версіях – у паперовій та у цифровій. У той же час виникають наукові видання, котрі є власне інтернет-виданнями і не мають паперових аналогів. Ставлення громадськості та світової наукової спільноти до цього процесу є неоднозначним. Однак, на нашу думку, сучасний студент як майбутній фахівець і потенційний науковець мусить бути обізнаний з якомога ширшим колом джерел навчальної та наукової інформації, особливо таким потужним і відносно новим джерелом, як Інтернет [9, с. 506-507].

У сучасних документах наголошується на соціальній значущості підготовки компетентних фахівців, готових до професійного зростання, самоосвіти та професійної мобільності в умовах цифровізації суспільства. Інноваційні процеси, що відбуваються нині у соціально-економічному житті суспільства, розвиток інформаційної інфраструктури висувають низку нових вимог до якості освіти, до рівня освіченості випускника ЗВО, а також до рівня професійної кваліфікації та компетентності педагога. Введення профільного навчання в старших класах в закладах загальної середньої освіти розглядається сучасною педагогічною наукою як важливий чинник підвищення

якості та фундаменталізації освіти, що передбачає зміну цілей освіти, перехід від знання організації освітнього процесу до гуманістичної особистісно орієнтованої, до розвитку здібностей та компетентностей здобувача освіти, його самореалізації, дозволяє найповніше враховувати інтереси, схильності та здібності за рахунок побудови індивідуальних освітніх програм заснованих на інформаційній грамотності і цифровій компетентності.

Найважливішим завданням підготовки сучасного педагога є формування в нього професійних компетентностей, однією з найважливіших є цифрова компетентність. Навчаючись у педагогічному ЗВО, студенти мають поглиблювати і розширювати свою цифрову компетентність, що є важливим інструментом майбутнього вчителя в його педагогічній діяльності. В зв'язку з цим треба вирішити питання щодо обсягу знань у сфері цифрових технологій, якими має володіти студент, щоб на належному рівні використовувати їх у майбутній педагогічній діяльності. Виявлення обсягу цих знань є важливим завданням, розв'язання якого значно підвищить ефективність упровадження та використання цифрових технологій.

Нинішня інформатизація та цифровізація освіти змінюють соціальні уявлення та цінності нинішнього соціуму. Нині рушійною соціальною силою сучасного суспільства є Інтернет. Для нинішньої молоді Інтернет виступає як одне з основних джерел інформації. Враховуючи його популярність серед здобувачів освіти важливо сформувати у них відповідну цифрову грамотність та поведінку в інформаційному просторі, навчити їх правильно працювати з інформацією та домагатися, щоб вони засвоїли основні інформаційні ризики в мережі. Є безліч чинників, що зумовлюють орієнтацію сучасної системи освіти на побудову навчального процесу на базі ІКТ. Один із них – це стрімко зростає кількість користувачів інтернету в усьому світі. У сучасних джерелах є широкий спектр цифрових засобів, що застосовуються для створення, передавання та розповсюдження інформації і надання послуг (комп'ютерне обладнання, програмне забезпечення, стільниковий зв'язок, електронна пошта, стільникові та супутникові технології, мережі бездротового та кабельного зв'язку, мультимедійні засоби й інтернет). Усі названі технології формують цифрове інформаційне освітнє середовище, що включає в себе цілу низку складових: комплекс інформаційних освітніх ресурсів, зокрема ЦОР; сукупність технологічних засобів ІКТ; систему сучасних педагогічних технологій, що забезпечують навчання в світі.

Отже, підготовку студентів у галузі цифрових технологій потрібно зорієнтувати на сучасний стан науково-технічного прогресу. Головними вимогами до випускника будь-якого закладу освіти є наявність ґрунтовних знань і досвіду роботи з цифровими освітніми ресурсами. Таких знань майбутні фахівці мають набути впродовж навчання у ЗВО, що допоможе їм у повному обсязі працювати за своєю майбутньою професією. Розроблення нормативних вимог до якості знань студентів у галузі цифрових технологій дасть змогу сформувати нові навчальні плани і програми, уніфікувати навчальні посібники, методичне і програмне забезпечення, спростити процедуру адаптації ЦОР до вимог конкретного ЗВО, вивільнити робочий час викладачів, які їх розробляють.

Наше дослідження природно потребує більш глибокого вивчення та розроблення постійно діючої методики оцінювання рівнів сформованості цифрової компетентності майбутніх фахівців. Перспективи нових досліджень вбачаємо у створенні педагогічних умов формування цифрової компетентності майбутніх педагогів.

Література

1. Аніщенко, О. (2022). Професіоналізація педагогічного персоналу у сфері освіти дорослих: методичний концепт. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*, 22(2), 24-37.
2. Буйницька О. (2021). Система педагогічного проектування інформаційно-освітнього середовища для здійснення підготовки майбутніх соціальних педагогів : монографія. Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. 568 с.
3. Вертегел В., Хребтова В. (2021). Інформаційно-комунікативні технології та сучасні методи навчання як засоби активізації навчально творчої діяльності студентів. *Управління якістю підготовки фахівців в умовах цифрової педагогіки: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-методичної інтернет-конференції*, м. Харків, 22-23 грудня 2021 р.; за ред. В. М. Нагаєва / ХОГО «Науковий центр дидактики менеджмент-освіти». Харків: КП «Міська друкарня». С. 15–17.
4. Гуревич Р., Кадемія М., та ін. (2021). Підготовка майбутніх учителів в освітньо-інформаційному середовищі закладів вищої освіти засобами інформаційно-комунікаційних технологій : [монографія] ; за ред. академіка НАПН України Р. С. Гуревича. Вінниця: ТОВ Фірма «Планер». 564 с.
5. Гуревич, Р., Кадемія, М., Опушко, Н., Ільніцька, Т., & Плахотнюк, Г. (2021). Роль цифрових технологій навчання в епоху цивілізаційних змін. *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems*, (62), 28–38.
6. Ляшенко Б., Сверчевська О. (2009). Навчання та наукова діяльність студентів: пошук і метапошук інформації у мережі Інтернет. *Проблеми освіти у Польщі та в Україні в контексті процесів глобалізації та євроінтеграції*. – 22-24 квітня, 2009 р. Київ-Житомир / за ред. В. Кременя, Т. Левовицького, С. Сисоевої. Київ : КІМ. С. 506–514.
7. Султанова, Л., & Прокоф'єва, М. (2022). Цифрова безпека в галузі вищої освіти. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*, 21(1), 106-117.

8. Шамралуок О. (2015). Формування навчального інформаційного середовища як показник розвитку технологічної культури педагогів. *Інформаційно-комунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи*. Зб. наук. пр. Ч. 2. / За редакцією М. М. Козяра, Н. Г. Ничкало. Львів: ЛДУ БЖД. С.173-175.
9. Cattik M., Odlyuyurt S. (2017). The effectiveness of the smart boardbased small-group graduated guidance instruction on digital gaming and observational learning skills of children with autism spectrum disorder. *Turkish Online Journal of Educational Technology*. Vol. 16, Issue 4, October. P. 84–102.
10. Demarle-Meusel H., Sabitzer B., Sylle J. (2017). The teaching-learning-lab : Digital literacy & computational thinking for everyone. *CSEDU 2017 – Proceedings of the 9th International Conference on Computer Supported Education*. Vol. 2. P. 166–170
11. Fross K., Winnicka-Jasłowska D., Sempruch A. (2018). «Student zone» as a new dimension of learning space. Case study in Polish conditions (Conference Paper). *Advances in Intelligent Systems and Computing Volume*. Vol. 600. P. 77–83.
12. Horvath I. (2017). Digital life gap between students and lecturers. *7th IEEE International Conference on Cognitive Infocommunications*. 3 January. P. 353–358.
13. Jones A., Bennett R. (2017). Reaching beyond an online/offline divide : invoking the rhizome in higher education course design. *Technology, Pedagogy and Education. Journal*. Vol. 26, Issue 2, 15 March. P. 193–210.
14. Maxwell A., Jiang Z., Chen C. (2017). Mobile learning for undergraduate course through interactive apps and a novel mobile remote shake table laboratory (Conference Paper) : *Annual Conference and Exposition, Conference Proceedings*. Vol. 24. June.
15. Quarles A. M., Conway C. S., Harris S., Osler J., Rech L. (2017). Integrating digital/mobile learning strategies with students in the classroom at the historical black college/university (HBCU). *Handbook of Research on Digital Content, Mobile Learning, and Technology Integration Models in Teacher Education*. 13 July. P. 390–408.
16. Scott C. (2019). The Futures of Learning 3: What kind of pedagogies for the 21st century? *UNESCO Education Research and Foresight, Paris. ERF Working Papers Series*. № 15. URL: <http://unesdoc.unesco.org/images/0024/002431/243126e.pdf> (Last accessed: 17.04.2023).
17. Wittpahl V. (2016). Digitalisierung: Bildung, Technik, Innovation. Berlin: Springer Vieweg. 181 p.

References

1. Anishchenko, O. (2022). Profesionalizatsiia pedahohichnoho personalu u sferi osvity doroslykh: metodychny kontsept [Professionalisation of teaching staff in adult education: a methodological concept]. *Osvita doroslykh: teoriia, dosvid, perspektyvy*, 22(2), 24-37. [in Ukrainian].
2. Buinytska O. (2021). Systema pedahohichnoho proiektuvannia informatsiino-osvitnoho seredovyshecha dlia zdiisnennia pidhotovky maibutnykh sotsialnykh pedahohiv : monohrafiia [The system of pedagogical design of the information and educational environment for the training of future social pedagogues: a monograph]. Kyiv: Kyiv. un-t im. B. Hrinchenka. 568 s. [in Ukrainian].
3. Verthehel V., Khrebtova V. (2021). Informatsiino-komunikatyvni tekhnolohii ta suchasni metody navchannia yak zasoby aktyvizatsii navchalno tvorchoi diialnosti studentiv [Information and communication technologies and modern teaching methods as a means of activating students' educational and creative activity.]. *Upravlinnia yakisti pidhotovky fakhivtsiv v umovakh tsyfrovoyi pedahohiky: zbirnyk materialiv Vseukrainskoi naukovo-metodychnoi internet-konferentsii*, m. Kharkiv, 22-23 hrudnia 2021 r.; za red. V. M. Nahaieva / KhOHO «Naukovy tsentr dydaktyky menezhment-osvity». Kharkiv: KP «Miska drukarnia». S. 15–17. [in Ukrainian].
4. Hurevych R., Kademiia M., ta in. (2021). Pidhotovka maibutnykh uchyteliv v osvitno-informatsiinomu seredovyshechi zakladiv vyshchoi osvity zasobamy informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii [Training of Future Teachers in the Educational and Information Environment of Higher Education Institutions by Means of Information and Communication Technologies] : [monohrafiia] ; za red. akademika NAPN Ukrainy R. S. Hurevycha. Vynnytsia: TOV Firma «Planer». 564 s. [in Ukrainian].
5. Hurevych, R., Kademiia, M., Opushko, N., Ilnitska, T., & Plakhotniuk, H. (2021). Rol tsyfrovyykh tekhnolohii navchannia v epokhu tsyvilizatsiinykh zmin [The role of digital learning technologies in the era of civilizational change]. *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems*, (62), 28–38. [in Ukrainian].
6. Liashenko B., Sverchevska O. (2009). Navchannia ta naukova diialnist studentiv: poshuk i metaposhuk informatsii u merezhi Internet [Students' learning and research activities: search and metasearch for information on the Internet]. *Problemy osvity u Polshchi ta v Ukraini v konteksti protsesiv hlobalizatsii ta yevrointehratsii*. 22-24 kvitnia, 2009 r. Kyiv-Zhytomyr / za red. V. Kremenia, T. Levovytskoho, S. Sysoievoi. Kyiv : KIM. S. 506–514. [in Ukrainian].
7. Sultanova, L., & Prokofieva, M. (2022). Tsyfrova bezpeka v haluzi vyshchoi osvity [Digital security in higher education]. *Osvita doroslykh: teoriia, dosvid, perspektyvy*, 21(1), 106-117. [in Ukrainian].
8. Shamraliuk O. (2015). Formuvannia navchalnoho informatsiinoho seredovyshecha yak pokaznyk rozvytku tekhnolohichnoi kultury pedahohiv [Formation of Educational Information Environment as an Indicator of Development of Teachers' Technological Culture]. *Informatsiino-komunikatsiini tekhnolohii v suchasnii osviti: dosvid, problemy, perspektyvy*. Zb. nauk. pr. Ch. 2. / Za redaktsiieiu M. M. Kozyara, N. H. Nychkalo. Lviv: LDU BZhD. S.173-175. [in Ukrainian].

9. Cattik M., Odlyuyurt S. (2017). The effectiveness of the smart boardbased small-group graduated guidance instruction on digital gaming and observational learning skills of children with autism spectrum disorder. *Turkish Online Journal of Educational Technology*. Vol. 16, Issue 4, October. P. 84–102. [in English].
10. Demarle-Meusel H., Sabitzer B., Sylle J. (2017). The teaching-learning-lab : Digital literacy & computational thinking for everyone. *CSEDU 2017 – Proceedings of the 9th International Conference on Computer Supported Education*. Vol. 2. P. 166–170 [in English].
11. Fross K., Winnicka-Jasłowska D., Sempruch A. (2018). «Student zone» as a new dimension of learning space. Case study in Polish conditions (Conference Paper). *Advances in Intelligent Systems and Computing Volume*. Vol. 600. P. 77–83. [in English].
12. Horvath I. (2017). Digital life gap between students and lecturers. *7th IEEE International Conference on Cognitive Infocommunications*. 3 January. P. 353–358. [in English].
13. Jones A., Bennett R. (2017). Reaching beyond an online/offline divide : invoking the rhizome in higher education course design. *Technology, Pedagogy and Education Journal*. Vol. 26, Issue 2, 15 March. P. 193–210. [in English].
14. Maxwell A., Jiang Z., Chen C. (2017). Mobile learning for undergraduate course through interactive apps and a novel mobile remote shake table laboratory (Conference Paper) : *Annual Conference and Exposition, Conference Proceedings*. Vol. 24. June. [in English].
15. Quarles A. M., Conway C. S., Harris S., Osler J., Rech L. (2017). Integrating digital/mobile learning strategies with students in the classroom at the historical black college/university (HBCU). *Handbook of Research on Digital Content, Mobile Learning, and Technology Integration Models in Teacher Education*. 13 July. P. 390–408. [in English].
16. Scott C. (2019). The Futures of Learning 3: What kind of pedagogies for the 21st century? *UNESCO Education Research and Foresight, Paris. ERF Working Papers Series*. № 15. URL: <http://unesdoc.unesco.org/images/0024/002431/243126e.pdf> (Last accessed: 17.04.2023). [in English].
17. Wittpahl V. (2016). *Digitalisierung: Bildung, Technik, Innovation*. Berlin: Springer Vieweg. 181 p. [in English].

УДК 378.018.43.041:811.111

<https://doi.org/10.31652/2415-7872-2023-74-13-19>

ТАМЛА ДОВГАЛЮК

<https://orcid.org/0000-0003-1489-3930>
tdovhaliuk@vspu.edu.ua

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
англійської філології Вінницького державного
педагогічного університету імені Михайла
Коцюбинського
вул. Острозького, 32, м. Вінниця

АЛА ЛІСНИЧЕНКО

<https://orcid.org/0000-0003-4033-0453>
alla.lisnychenko@gmail.com

кандидат педагогічних наук, старший викладач
кафедри англійської філології Вінницького
державного педагогічного університету імені
Михайла Коцюбинського
вул. Острозького, 32, м. Вінниця

ЮЛІЯ ФАЛЬШТИНСЬКА

<https://orcid.org/0000-0002-6265-7476>
j.falshtynska@vspu.edu.ua

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри англійської філології
Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла
Коцюбинського
вул. Острозького, 32, м. Вінниця

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

У статті розкрито сутність, зміст, методи, шляхи та педагогічні умови підвищення ефективності організації самостійної роботи студентів, майбутніх викладачів іноземних мов в умовах дистанційного навчання. Визначено цілепокладання та забезпечення рефлексивного ставлення студентів до навчальної діяльності як ключові чинники у підвищенні ефективності самостійної роботи майбутніх учителів іноземних мов. Запропоновано алгоритм дій для організації цілепокладання викладача та студентів у навчальному процесі. Визначено основні рефлексивні структурні елементи самоконтролю, та прийоми розвитку рефлексивних умінь. Описано та проаналізовано можливості онлайн ресурсів для самостійного розвитку мовних навичок та мовленнєвих умінь майбутніх учителів іноземних мов.

Ключові слова: самостійна робота, дистанційне навчання, онлайн ресурси для самостійного розвитку, мовні навички та мовленнєві уміння, шляхи підвищення самостійної роботи.